

Emlékeztető a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottság 2016. június 1-2-i üléséről (Bodrogkeresztúr és Cégénydányád)

A Bizottság a kétnapos ülés során terepi bejárást tett a Bodrogzug ramsari területen és a Felső-Tisza ramsari területen, továbbá megvitatta az ökológiai jellegváltozás kérdését e két terület, valamint a Rétszilasi-halastavak TT ramsari terület vonatkozásában. A megvitatót az az Aggteleki (ANPI), illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (HNPI), valamint a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság előadásai segítették. A Bizottság megvitatta továbbá az új vadászterületek kialakítása kapcsán a ramsari területek érintettségének kérdését.

Bodrogzug

A nagy volumenű állattartás összeomlásával kezdődtek a kezelési problémák, például a gyalogakác terjedése. Külön zempléni területkezelési osztályt hozott létre az igazgatóság, és már nemcsak haszonbérbe adnak ki saját vagyionkezelésben lévő területeket, hanem saját kezelésben is tartanak egyes területeket.

Ökológiai állapotváltozást előidéző folyamatok:

- beerdősülés, szukcessziós folyamatok (kezelés hiánya);
- özönnövények: gyalogakác, majd egyéb, fás és lágyszárú fajok (hazai és idegenhonos is);
- a nyílt vízfelületek csökkentek, a szerkötelepek ezért is lettek kisebbek;
- idegenhonos, inváziós halfajok, pl. amúrgéb (kiszorította a lápi pócot);
- feltöltődés, feliszapolódás, gyors eutrofizáció, árvízhiány;
- oxigénhiányos állapotok a vízben időnként, halpusztulás;
- kiszáradás, klímaváltozás (zöldárak elmaradása);
- vaddisznó terjedése és táplálkozása (az árvizek hiánya megkönnyíti számára a terjeszkedést);
- emberi zavarás.

Végrehajtott és tervezett intézkedések:

A vízpótlás javítására KEOP projektet hajtott végre az ANPI. A nyári gát egyes szakaszait elbontották (áradások szabad átvezetése, vadmenekítő dombok építése), a vízlevezető főcsatornák vízlevezető képességét javították, csónakzsilipet és új átereszeket építettek, kis vizes élőhelyeket kotortak ki és megkezdték az özönnövények visszaszorítását. KEHOP-ból gazdálkodási központot akarnak kialakítani.

A megvitató során elhangzott, hogy a vízügygel közös projekteket érdemes kidolgozni a vízpótlásra (pl. a holtmedrek befolyó csatornáinak kotrása), de arra vigyázni kell a vízpótlásnál, nehogy a hínárosodás irányába menjenek a folyamatok (ehhez 2 m-nél nagyobb vízmélységet kell biztosítani). Fel kell lépni annak érdekében, hogy a horgászati hasznosítás a nemzeti park igazgatóságnál maradjon. A terület egy részének fátlannak kellene lennie (a KEHOP projekt részben ezt célozza, fakitermeléssel, száruzással majd legeltetéssel). A

tiszalöki tározó vízszintje mozgásterének vízpótlási célú kihasználásáról egyeztetni szükséges a vízüggyel. Meg kell akadályozni, hogy az invazív fajok előretörjenek.

Felső-Tisza

Ökológiai állapotváltozást előidéző folyamatok:

- vízminőségi (részben külföldről érkező szennyezések, ipari és kommunális is);
- vízjárási szélsőségek (nagy árvíz hullámok és nagy aszályok);
- inváziós fajok terjedése;
- erdőgazdálkodás, fontos erdei élőhelyek (puhafaligetek és keményfaligetek) visszaszorulása, leromlása (pl. a füzes puhafaligetek lecserélődnek homogén hazai nyarasokra);
- gyepek használata átalakult, csökkent, az állattartás átalakulása miatt;
- a nagyvízi mederkezelési tervekbe nem építették be kellően a természetvédelmi szempontokat;
- szabályozási problémák is vannak (belvízkárrendezés).

Lehetőségek:

- vésztározók – ökológiai vízpótlás lehetőségei, ki kellene használni az árhullámokat tározásra, a medertározás lehetőségeit is;
- a HNPI elsősorban a saját vagyongazdálkodásban lévő területeken, holtmedrekben tud beavatkozásokat végezni, pl. vízmegtartás, vízpótlás, hullámtéri/ártéri gyepek helyreállítása, kezelése, inváziós fajok visszaszorítása;
- szentély típusú holtmedrek kezelése;
- vízügyi projektek: lezajlott az Öreg-Túr rehabilitációja két ütemben, tervezik a Penyigei-tározó megújítását és egy beregi tájgazdálkodási projektet indítanak 2016 II. félévében.

A megvitatás során felmerült, hogy Kárpátalján vannak tervek több mint 40 kisebb tározó létesítésére, de azok átfolyó rendszerűek, csak a felesleget tartják vissza, megvalósításuk valószínűleg csak távlati. Az ökológiai vízmennyiséget meg kellene határozni; a felvízi országok felé a határvízi egyezmények alapján a minimális vízmennyiség igényét lehet jelezni, ami tavaly meg is történt Románia felé. Az árvizek medertározásához a szabályozást is módosítani kellene, mert ha bevezetik szárazon álló medrekbe a vizet, akkor belvízkárt fognak jelezni a gazdálkodók.

A Bizottság döntése a Bodrogsziget és a Felső-Tisza ökológiai jellegváltozása kapcsán: A Montreux-i Jegyzékre kerülést indokoló jellegváltozás még nem történt, de vannak olyan jelek, amelyek arra utalnak, hogy ilyen irányba mennek a folyamatok, amelyeket részben antropogén hatások okoztak, a klímaváltozással kombinálódva. Az ökológiai jellegváltozásról szóló, az Egyezmény 3.2. cikke szerinti jelentést tehát a Bizottság javasolja megküldeni a Ramsari Titkárság számára. Az antropogén hatások elsősorban tájhasználati jellegűek, a Bodrogszigeten pl. legeltetés és kaszálás elmaradása dominál, míg a Felső-Tiszán a tájba nem illő, új erdőtelepítések, valamint a spontán erdőszűlés erdővé minősítése, ezzel a nemkívánatos

helyzet tartósítása a jellemző. A nagyvízi mederkezelési terv vízüggyel közös kialakítása és végrehajtása lehetőséget ad a problémák egy részének kezelésére.

Rétszilasi-halastavak

Dévai György tájékoztatást adott az Aranypony Zrt-nél tett látogatásáról és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal (DINPI) folytatott tárgyalásáról. Új partneri szerződést szeretne kialakítani a DINPI az Aranypony Zrt-vel. A gazdálkodó számára a gazdálkodás az elsődleges, a DINPI-vel egyeztet az üzemi vízszintek ütemezéséről, de nem hajlandó együttműködni abban, hogy az Örsi I. tavon a gémtelep számára újra megfelelő viszonyokat alakítsanak ki, és csak természetvédelmi célok figyelembe vételével folyjon a halgazdálkodás. A gémtelpek a területen kívülre kerültek, és ezt így is akarja tartani. A DINPI-vel közösen létrehozott sirálytelepen sok sirály jelent meg költeni.

A megvitatás során Csörgits Gábor ismertette a várható új halastavi támogatási rendszert (MAHOP). Csihar László (DINPI) elmondta, hogy a területen kívülre helyeződött gémtelpek alatt nem volt állandó vízborítás, mindkét évben fészkelési időszakban lement a víz és bementek a vaddisznók. Az Örsi II. sirálytelepén pedig éppen a költési időszakban eresztették le két évben is a vizet. Ezért hozott létre egy új sirálytelepet a DINPI a gazdálkodóval közösen, hogy a sirályoknak az aktuális vízviszonyok szerint legyen választási lehetősége. A Nádor-csatornán tavasszal árvízi viszonyok voltak az utóbbi években, ezért a lecsapolás-feltöltés időrendje felborult, amit a halértékesítés szezonjának rapszodikussá válása is befolyásolt. A közmunkaprogram miatt megfelelő munkaerő sem mindig áll rendelkezésre a lehalászáshoz, emiatt is vannak csúszások. A vadászat, vadásztatás zöme nem a ramsari területen folyik, a ramsari területen nem volt vadászati probléma. A DINPI megfontolja azt a lehetőséget, hogy a Sárvíz különleges madárvédelmi terület egészére kiterjessze a ramsari területet. Felmerült az is javaslatként, hogy a DINPI vagyongazdálkodásban lévő 54 ha halastón próbáljon meg a DINPI a gémtelpeknek alkalmas nádas kialakítani.

A Rétszilasi-halastavakon történt ökológiai jellegváltozásról szóló, az Egyezmény 3.2. cikke szerinti jelentés tartalmát a következő ülésen véglegesíti a Bizottság.

Új vadászterületek kialakítása

A Bizottság a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóságtól érkezett kérés alapján megvitatta az új vadászterületek kialakítása kapcsán a ramsari területek érintettségének kérdését. A 29 hazai nemzetközi jelentőségű vizes élőhely közül jelenleg 10 van részben vagy teljes egészében valamelyik nemzeti park igazgatóság vadászatra jogosultsága alatt (Dinnyési Fertő és a Velencei Madárrezervátum; Hortobágy; Kis-Balaton; Fertő; Balaton; Bodrogzug; Ipoly-völgy; Borsodi-mezőség; Kardoskút; Montág-pusztá).

A megvitatás során elhangzott, hogy a nemzeti park igazgatóságok vadászatra jogosultsága alatt álló területeken a természetvédelmi célok felülírják a vadgazdálkodás konvencionális céljait, ott a vadállomány-kezelés elsődleges feladata a természetes folyamatok biztosítása, a biodiverzitás megőrzése, a nemzetközi természetvédelmi egyezményekben vállaltak maximális betartása. Az igazgatóságok kiemelten kezelik a földön fészkelő madárfajok

fészkelési sikere érdekében szükséges ragadozógazdálkodást, a fokozottan védett nagyragadozók megóvását, vagy a természetes erdőtársulások felújulását/felújítását gátló nagyvadállomány gyérítését. A vízivad vadászata nem megengedett, apróvad vadászata csak eseti engedéllyel lehetséges. A vad elejtését vagy befogását, és általában a vadászati tevékenységet a lehető legcsekélyebb zavarással kell végrehajtani. Vadgazdálkodási és vadászati létesítmények, berendezések csak a lehető legszükségesebb mértékben alkalmazhatók.

Az egyes vadgazdálkodáshoz köthető természetvédelmi beavatkozások hatékony gyakorlati megvalósítása nem biztosítható csak hatósági eszközökkel, az üzemtervek, valamint az éves vadgazdálkodási tervek segítségével, arra garanciát kizárólag a vadászatra jogosultság természetvédelmi kezelőnél tartása jelent. Kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a hivatásos vadászokat is az igazgatóságok alkalmazzák, mert csak így van lehetőség a vadgazdálkodási tevékenység során azonnali beavatkozásra a védett természeti értékek megóvása érdekében.

A természetvédelmi és a gazdasági megfontolások szükségképpen egymással versengő szempontok, hiszen a természetvédelmi célok megvalósítása az állam szempontjából mindig egyfajta önkorlátozást feltételez, ami egy gazdasági szemléletű és profitérdekelt szervtől nem várható el.

A Bizottság egyhangúlag elfogadta az alábbi állásfoglalást, és kérte annak megküldését a nemzeti park igazgatóságok, a kormányhivatalok és az FM Erdészeti és Vadgazdálkodási Főosztálya részére.

„A Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottsága megvitatta a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket (ramsari területeket) érintő új vadászterületek kialakításának és hasznosításának témakörét. Álláspontunk szerint a Ramsari Egyezmény alapvető célkitűzéseit, a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek természeti értékeinek védelmét az segíti legjobban, ha azokon a ramsari területnek minősülő vadgazdálkodási egységeken, ahol a nemzeti park igazgatóságok (továbbiakban: igazgatóságok) saját vagyongazdálkodásában levő földterületek kiterjedése azt lehetővé teszi, továbbra is az igazgatóságok lesznek a vadászatra jogosultak. Ez a természetvédelmi szakmai elvárások teljesítése mellett egy folyamatos konfliktusforrás kialakulásának megelőzését is lehetővé teszi, hiszen ezeken a vadászterületeken a gazdasági vagy sportcélú vadgazdálkodási gyakorlattól eltérő, a természetvédelmi céloknak alárendelt, extenzív vadállomány-kezelést kell és lehet csak folytatni.

A ramsari területek jelölő értékei, kiemelten a vízimadár-állományok, a földön fészkelő madárfajok fészkelési sikere és a vizes élőhelytípusok védelme érdekében az igazgatóságok ezeken a területeken intenzív ragadozógazdálkodást folytatnak (ideértve a vaddisznó-állomány visszaszorítását) és olyan nagyvadlétszám kialakítására törekednek, amely lehetővé teszi a természetes élőhelyek és életközösségek megóvását. A vízivad vadászata nem megengedett, és bármely vadászati tevékenységet a lehető legcsekélyebb zavarással kell végrehajtani. Ilyen szemléletű vadgazdálkodási gyakorlat folytatása csak az állami természetvédelmi kezelő szervtől várható konfliktusmentesen.”

OFKDK díj

DGy beszámolt arról, hogy a REMNB és az FM a legjobb vizes élőhellyel kapcsolatos dolgozatra a XV Országos Felsőoktatási Környezettudományi Diákkonferencián adott díj átadására Szegeden, áprilisban került sor. 4 szekcióban is lehetett beadni vizes élőhelyekkel kapcsolatos pályázatot. A díjat Szabó Zsófia Zulejka, a Szent István Egyetem hallgatója nyerte el „A Serházzugi Holt-Tisza tájvizsgálata és értékelése” című dolgozatával.

Prof. Dr. Dévai György

a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottság elnöke

Lejegyezte: Schmidt András

a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottság titkára